

Ε. Η ΕΝΤΑΞΗ ΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

2. Οι επιπτώσεις από την άφιξη των προσφύγων

Η Μικρασιατική καταστροφή επηρέασε σημαντικά την πορεία του ελληνικού έθνους στη σύγχρονη εποχή. Ορισμένοι την συνέκριναν με την πτώση της Κωνσταντινούπολης το 1453, ενώ άλλοι θεωρούσαν το 1922 ως αφετηρία της νέας Ελλάδας. Το προσφυγικό ζήτημα ως συνέπεια της Μικρασιατικής καταστροφής αποτέλεσε για την Ελλάδα ένα **οικονομικό, κοινωνικό, πολιτικό και πολιτισμικό ζήτημα** μεγάλης σπουδαιότητας, με επιπτώσεις σε όλους τους τομείς της ζωής του νεοελληνικού έθνους.

α. Εξωτερική πολιτική: Με την ανταλλαγή των πληθυσμών δεν υπήρχε πλέον η κυριότερη πηγή προστριβών μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας. Οι καλές σχέσεις διατηρήθηκαν για τουλάχιστον 3 δεκαετίες.

β. Πληθυσμός/εθνολογική σύσταση:

1. Πληθυσμός:

- Ο πληθυσμός της Ελλάδας αυξήθηκε από το 1920-1928 κατά 20%.
- Αυξήθηκε ο βαθμός **αστικοποίησης του κράτους**. Ο πληθυσμός στην περιοχή της πρωτεύουσας διπλασιάστηκε. Η δημιουργία προσφυγικών συνοικισμών γύρω από την Αθήνα και τον Πειραιά έπαιξε αποφασιστικό ρόλο στη διαμόρφωση του ενιαίου πολεοδομικού συγκροτήματος, όπως το ξέρουμε σήμερα. Εκτός από την Αθήνα, τον Πειραιά και τη Θεσσαλονίκη, υπήρξαν και άλλα αστικά κέντρα που διογκώθηκαν εξαιτίας της εγκατάστασης των προσφύγων σε αυτά.

2. Εθνολογική σύσταση:

- Από την άφιξη προσφύγων υπήρχαν επιπτώσεις και στην εθνολογική σύσταση του πληθυσμού:
 - ✓ Το 1920 → 20% μη Έλληνες ορθόδοξοι, ενώ το 1928 → 6%.
 - ✓ Ο ελληνικός πληθυσμός της **Δυτικής Θράκης** και της **Ηπείρου** αυξήθηκε, ενώ **Κρήτη, Λέσβος και Λήμνος** εξελληνίστηκαν πλήρως.
 - ✓ Η κυριότερη μεταβολή έγινε στη **Μακεδονία**: 1920 → 48% μη Έλληνες ορθόδοξοι, ενώ το 1928 → 12%. Η ενίσχυση του ελληνικού χαρακτήρα της Μακεδονίας είχε μεγάλη σημασία για τη διατήρηση της εδαφικής ακεραιότητας της Ελλάδας.
- Αραιοκατοικημένες περιοχές της Βόρειας Ελλάδας, κάποιες παραμεθόριες, εποίκιστηκαν από πρόσφυγες. Με τον τρόπο αυτό κατοχυρώθηκαν οι νέες περιοχές που ενώθηκαν με την Ελλάδα μετά τους Βαλκανικούς πολέμους και ενσωματώθηκαν στον εθνικό κορμό.

γ. Οικονομία: Για ένα διάστημα η άφιξη των προσφύγων φαινόταν **δυσβάστακτο φορτίο** για την ελληνική οικονομία. Μεσοπρόθεσμα αυτή **ωφεληθήκε** από την εγκατάσταση των προσφύγων.

• **Αναδιοργανώθηκαν οι καλλιέργειες και η αγροτική παραγωγή πολλαπλασιάστηκε.**

Σε μία δεκαετία 1922-1931:

- ✓ Οι καλλιεργούμενες εκτάσεις αυξήθηκαν κατά 50%.

- ✓ Η γεωργική παραγωγή διπλασιάστηκε και εξασφαλίστηκε επάρκεια στα σιτηρά.
- ✓ Οι πρόσφυγες εφάρμοσαν την αμειψισπορά και την πολυκαλλιέργεια και στήριξαν το θεσμό της μικρής γεωργικής ιδιοκτησίας.
- ✓ Η έλλειψη γεωργικών εκτάσεων υποχρέωσε το κράτος να αναλάβει την κατασκευή μεγάλων εγγειοβελτιωτικών έργων, ιδίως στη Μακεδονία, και έτσι αυξήθηκαν οι καλλιεργήσιμες εκτάσεις.
- ✓ Εισήχθησαν νέες καλλιέργειες ή επεκτάθηκαν οι παλιές (καπνός, βαμβάκι, σταφίδα).
- ✓ Η πτηνοτροφία και η κτηνοτροφία βελτιώθηκαν ποσοτικά και ποιοτικά.
- ✓ Η δενδροκομία, η σηροτροφία και η αλιεία αναπτύχθηκαν από πρόσφυγες που γνώριζαν αυτά από την πατρίδα τους.

• **Βιομηχανία:**

- ✓ Νέο ειδικευμένο και φθινό **εργατικό προσωπικό**.
- ✓ Διεύρυνση της **καταναλωτικής αγοράς**.
- ✓ Πρόσφυγες με **επιχειρηματικές ικανότητες**.
- ✓ Στη δεκαετία **1922-1932** διπλασιάστηκε ο αριθμός των **βιομηχανικών μονάδων**.
- ✓ Η πρόοδος δεν ήταν σημαντική, γιατί διατηρήθηκαν οι **παραδοσιακές δομές** λειτουργίας.
- ✓ Η **συμμετοχή** των προσφύγων (ως κεφαλαιούχων και εργατών) ήταν μεγαλύτερη στην **κλωστοϋφαντουργία**, την **ταπητουργία**, τη **μεταξουργία**, την **αλευροβιομηχανία** και την παραγωγή **οικοδομικών υλικών**.
- ✓ Αρκετοί ήταν οι πρόσφυγες που αναδείχθηκαν ως **επιχειρηματίες, βιομήχανοι ή μεγαλέμποροι**. Οι Έλληνες που προέρχονταν από τα αστικά κέντρα της Μικράς Ασίας και την Κωνσταντινούπολη υπερείχαν σε σύγκριση με τους αυτόχθονες σε επιχειρηματικό πνεύμα, εκπαίδευση, κατάρτιση και προοδευτικές αντιλήψεις. Ο κοσμοπολίτικος χαρακτήρας της ζωής τους, η γνώση ξένων γλωσσών, οι επαφές που είχαν με Ευρώπη και η πείρα που διέθεταν τους επέτρεψε να οργανώσουν τις δικές τους επιχειρήσεις ή να στελεχώσουν επιχειρήσεις άλλων.
- **Η άφιξη των προσφύγων επέδρασε και στην ένταξη των γυναικών στον ενεργό πληθυσμό**. Το 1930 οι γυναίκες αποτελούσαν την πλειοψηφία των εργατών στην **κλωστοϋφαντουργία**, την **καπνοβιομηχανία** και τη **βιομηχανία ετοίμων ενδυμάτων**.

δ. Πολιτισμός: Οι πρόσφυγες έζησαν σε τόπους με πολιτισμική παράδοση πολλών αιώνων, την οποία μετέφεραν στη νέα τους πατρίδα.

• Η **μουσική** τους επηρέασε τον τρόπο έκφρασης των λαϊκών στρωμάτων και αναδείχθηκε σε λαϊκή μουσική της πόλης (ρεμπέτικα). Πρόσφυγες οργανοπαίχτες και τραγουδιστές κυριάρχησαν στη λαϊκή μουσική σκηνή ως τη δεκαετία του 1940.

• Αισθητή ήταν η παρουσία τους και στον **πνευματικό χώρο**. Οι λογοτέχνες Σεφέρης, Βενέζης, Πολίτης, Θεοτοκάς, Δούκας, ο ζωγράφος και συγγραφέας Κόντογλου και ο μουσικός Καλομοίρης διέπρεψαν στα γράμματα και τις τέχνες, πλούτισαν τη νέα ελληνική γλώσσα και συνέβαλαν στην εξέλιξή της.

• Σημαντική ήταν η προσφορά των προσφύγων στη διαμόρφωση της **ελληνικής ταυτότητας**.